

TÜRKİYE'DE BİLGİSAYAR EĞİTİMİNDE İLK ADIM: ORTA ÖĞRETİMDE BİLGİSAYAR EĞİTİMİ İHTİSAS KOMİSYONU RAPORU

Hafize KESER¹

Özet

Bu makalenin amacı Türkiye'de bilgisayar eğitimine temel oluşturan ve 1984 yılında hazırlanan, ancak yayınlanmayan "Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu'nu" tanıtmaktır. Çalışma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. "Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu'nun" Türk eğitim sistemindeki yeri ve öneminin daha iyi açıklanabilmesi için Türkiye'deki ilgili kuruluşlardaki gelişmeler ile Milli Eğitim Bakanlığı'nda bilgisayarların öğretim hizmetlerinde kullanım biçimlerine ilişkin uygulamalara değinilmiştir. Daha sonra 1984 yılında "Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu'nun oluşturulması, komisyonca yürütülen çalışmalar ve raporun hazırlanması tanıtılarak makalenin ekinde sunulan "Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu'nun uygulamadaki yansımaları açıklanmıştır. Rapor hazırlanış felsefesi, alınan kararlar ve geliştirilen öneriler açısından, günümüzde bilişim teknolojileri eğitiminin ilköğretim ve orta öğretim programlarındaki yeri, zorunlu ya da seçmeli ders olma durumu vb. konulardaki tartışmalara ışık tutabilir.

Anahtar Kelimeler: Bilgisayar Eğitimi, Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu, Bilgisayar Destekli Öğretim, Bilişim Teknolojileri Eğitimi

THE FIRST STEP FOR COMPUTER EDUCATION IN TURKEY: THE EXPERTISE COMMISSION REPORT OF COMPUTER EDUCATION IN SECONDARY SCHOOL

Abstract

The aim of this study is to introduce "The Expertise Commission Report of Computer Education in Secondary School" which was prepared in 1984 and is the basis for computer education in Turkey. The study was conducted through the survey method. The focus on the

---

¹ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, keseri@ankara.edu.tr

study is to explain the advance in the related institutions and the computer use practices for educational aims in Ministry of National Education so that the importance of “The Expertise Commission Report of Computer Education in Secondary School” is realized better. Then, the processes of “The Expertise Commission Report of Computer Education in Secondary School” production and the activities done by the commission in 1984 are explained. The practical applications of the report are also presented. From the point of the report’s production philosophy, decisions and recommendations produced during the commission activities, this study may contribute to the discussions on the importance of computer use in primary and secondary education and computer courses status (compulsory or optional)

Keywords: Teacher training, Computer assisted training, The Specialists’ Report on Computer Education, Information technologies training

Summary

The aim of this study is to introduce “The Expertise Commission Report of Computer Education in Secondary School” which was prepared in 1984 and is the basis for computer education in Turkey. The study was conducted through the survey method.

Similar to many developed countries, also, in Turkey, the priority was given to “computer education” and then it was decided to use “computers for education”. The Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK) executed both software development and a prototype computer project for secondary schools works, however, these works could not be realized.

“The Expertise Commission of Computer Education in Secondary School” was formed by the academicians from related departments of some universities and the authorities of Ministry of National Education (MoNE) in 1984. Assoc. Prof. Dr. Cevat Alkan from Ankara University, Prof. Dr. Bülent Epir from Middle East Technical University, Assoc. Prof. Dr. Aydın Köksal from Hacettepe University, Assoc. Prof. Dr. Ersin Töreci from Hacettepe University, Assoc. Prof. Dr. Ali Baykal from Bosphorus University, and Assoc. Prof. Dr. Ali Arseven were the representatives of the universities and Assoc. Prof. Dr. İlhan Sezgin, Ertuğrul Çetinel, and Erhan Sezgin were the representatives of MoNE in the commission. In this article, the processes of “The Expertise Commission Report of Computer Education in Secondary School” production and the activities done by the commission in 1984 are explained. The focus on the study is to explain the advance in the related institutions and the computer use practices for educational aims in Ministry of National Education so that the importance of “The Expertise Commission Report of Computer Education in Secondary School” is realized better. Then, in the scope of the original document, the practical applications of the report are presented. The report has some recommendations such as a compulsory computer course in the education program categorized as the general culture, cooperation with the related institutions, accepting computer use in education as a project, preparing teachers for computers use through in-service trainings in short term and establishing related departments in education faculties in longer term, and supplying additional financial resources from the public budget etc.

Cooperation with the related institutions, accepting computer use in education as a project, preparing teachers for computers use through in-service trainings in short term and establishing related departments in education faculties in longer term, and supplying additional financial resources from the public budget etc. recommendations were applied at the beginning similar to the developed countries. MoNE tried to execute all of the recommendations in the scope of “The Expertise Commission Report of Computer Education in Secondary School”, however, the limited budget opportunities and insufficient teacher employing politics (lower salary etc.) hindered from dissemination of these technologies to whole country.

Giriş

Çağımıza bilgi çağı, bilişim çağı gibi isimler verilmektedir. Toplumlar bilgi toplumu olma yönünde yoğun çabalar harcamakta ve öğrenmeyi öğrenme temel becerisine sahip bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanım alanları ve kullanıcı sayıları hızla artmaktadır. 1970’li yıllarda benimsenen “herkes için bilgisayar” sloganını yerini, 1980’li yıllarda “herkes için internet” sloganına bırakırken, okur-yazarlık türleri açısından konuya bakıldığında ABCECE okur-yazarlığının yerini günümüzde bilgisayar okur-yazarlığı, internet okur-yazarlığı, görsel okur-yazarlık, bilgi okur-yazarlığı gibi kavramlara bıraktığı görülmektedir. Bireylerin teknolojiyi doğru ve etkili kullanabilecek, doğru ve güvenilir bilgiye kısa sürede ulaşabilecek iyi birer bilgi tüketicisi, ulaştığı bilgilerden yeni bilgiler üretebilen iyi birer bilgi üreticisi ve ürettiği bilgileri pazarlayabilen, bilgiyi güce ve paraya dönüştürebilen kişiler olarak yetiştirilmeleri gerekmektedir. Çocukların ve gençlerin bilgi üretme, tüketme ve pazarlama becerilerini kazanmaları ve söz konusu okur-yazarlıkları edinmeleri ise okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim programlarında zorunlu ya da seçmeli ders olarak verilen “Bilgisayar”, “Bilişim Teknolojileri”, “Bilgi ve İletişim Teknolojileri” gibi dersler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Bu sürecin Türkiye’deki ilköğretim ve ortaöğretim programlarındaki ilk yansımalarına bakıldığında; “Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu”nun önerileri doğrultusunda 1985-1986 öğretim yılından itibaren “Bilgisayar” dersinin ortaöğretim programlarında seçmeli ders olarak yer aldığı görülmektedir. Pilot okul olarak seçilen 100 ortaöğretim kurumunda (ortaokul ve liselerde) bilgisayar laboratuvarları kurulmuştur. Bilgisayar dersini verecek öğretmenlerin hizmet içi eğitim yoluyla yetiştirilmesini, örgün eğitim yoluyla yetiştirme süreci izlemiş ve bu doğrultuda 1998 yılında Eğitim Fakülteleri bünyesinde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümleri açılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından öğretim programlarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar kapsamında, 2007-2008 öğretim yılından itibaren ilköğretim programlarında “Bilişim Teknolojileri” dersinin 1-8. basamak arasında seçmeli ders olarak öğretim programlarında yer almasına karar verilmiştir. “Bilişim Teknolojileri” dersinin yürütüleceği Bilişim Teknolojisi Sınıfları oluşturulmuştur. Bilişim Teknolojileri dersi ile ilgili öğretmen yetiştirme, öğretim programının hazırlanması, Bilişim Teknolojisi Sınıflarının oluşturulması konularında önemli adımlar atılmasına karşın 2010 yılından itibaren “Bilişim Teknolojileri” dersinin öğretim programlarındaki yeri, zorunlu ya da seçmeli ders olması vb. konuların tartışıldığı görülmektedir. Diğer taraftan Milli Eğitim Bakanlığı’nca okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğretim programlarına entegrasyonunun gerçekleştirilmesi başta olmak üzere öğretmen eğitimi, gerekli donanım ve bilgi güvenliğinin sağlanması, öğrenme nesnelерinin geliştirilmesi gibi beş boyutu kapsayan ve yaklaşık 4 yılda tamamlanması hedeflenen FATİH Projesi’nin uygulanmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bunların yanı sıra ortaöğretim kurumlarında 9. sınıfta seçmeli dersler arasında yer alan “Bilgi ve İletişim Teknolojileri” dersinin öğretim programını geliştirme ve programdaki süresi, zorunlu/seçmeli ders olma durumu, verileceği sınıfların belirlenmesi gibi çalışmalar devam etmektedir.

Çalışmaların ve tartışmaların geldiği bu noktada kuramcıların, uygulayıcıların ve karar vericilerin; eğitimde bilgisayar teknolojisinin kullanılmasına yönelik olarak Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler, devlet bakanlığı, TÜBİTAK, bilgisayar firmaları ve ilgili diğer kuruluşların ne tür katkıları olmuştur? Türkiye’deki ilk girişimler ne zaman, hangi bilimsel çalışmalara ve komisyon raporlarına dayanılarak başlatılmıştır? gibi soruları yanıtlanmalarına ışık tutacağı düşünülen “Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu”nun tanıtılmasına gereksinim duyulmuştur.

Bu makalenin amacı Türkiye’de bilgisayar eğitimine temel oluşturan ve 1984 yılında hazırlanan, ancak yayınlanmayan “Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu’nu” tanıtmaktır. Türkiye’de bilgisayarların eğitimde kullanılmasında, bir başka deyişle bilgisayar eğitimine başlanmasında 1984 yılında hazırlanan, “Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu”nun uygulamadaki yansımalarının vurgulanması önem taşımaktadır ve bilgisayar eğitiminden bilişim teknolojileri eğitimine geçiş sürecine ışık tutacaktır.

Yöntem

Çalışma betimsel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Alanyazın taramasından elde edilen verilerden yararlanılarak Türkiye’de bilgisayarların edinilmesi ve bilgisayar eğitimine başlandığı dönemde kamu ve özel sektör, üniversiteler, Devlet Bakanlığı ve TÜBİTAK gibi kuruluşlarda yapılan çalışmalar tanıtılmaya çalışılmıştır. Daha sonra “Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu”nun Milli Eğitim Bakanlığı’nda bilgisayarların öğretim hizmetlerinde kullanım biçimlerine ilişkin uygulamalara yansımaları açıklanmıştır.

“Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu ve ekinde yer alan belgeler” 1984 yılında hazırlanmasına karşın bugüne kadar hiç yayınlanmamıştır. Komisyonun oluşturulması, Milli Eğitim Bakanlığı-üniversite işbirliği, çalışma felsefesi, sorunun belirlenmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi, alınan kararların isabetliliği vb. açılardan günümüzdeki Bilişim Teknolojilerine ilişkin çalışmalara ve tartışmalara ışık tutacak olumlu bir örnektir. Bu nedenle, Komisyon üyelerinden Prof. Dr. Cevat Alkan’a verilen dosyada yer alan ve daktiloda yazılmış metnin orijinaline sadık kalınarak bilgisayar ortamına aktarılan rapor ve ekleri makalenin sonunda verilmiştir.

Bulgular

Gelişmiş birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de bilgisayar okuryazarı bir toplum yaratmayı hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda 1960’lı yıllarda kamu ve özel sektör, üniversiteler, Devlet Bakanlığı ve TÜBİTAK gibi kuruluşlarda çeşitli gelişmeler sağlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı’nda, eğitimde bilgisayar kullanılması amacıyla ilk resmi girişim, 1984 yılında “Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu’nun oluşturulması ile başlamıştır. Bu komisyon, üniversitelerin ilgili bölümlerinin öğretim üyelerinden ve Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerinden oluşmuştur. Komisyon’da üniversiteleri temsilen Doç. Dr. Cevat Alkan (Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi), Prof. Dr. Bülent Epir (O.D.T.Ü. Mühendislik Fakültesi), Doç. Dr. Aydın Köksal (Hacettepe Üniversitesi Mühendislik Fakültesi), Doç. Dr. Ersin Töreci (Hacettepe Üniversitesi Mühendislik Fakültesi), Doç. Dr. Ali Baykal (Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi), Doç. Dr. Ali Arseven ve Milli Eğitim Bakanlığı adına

Müsteşar Yardımcısı Doç. Dr. İlhan Sezgin, Müşavir Ertuğrul Çetinel ve Müşavir Erhan Ezgin görev almıştır.

Ortaöğretimde bilgisayar eğitiminin esaslarını ve bununla ilgili donanımı saptamak üzere görevlendirilen komisyon, ilk kez 14 Ağustos 1984’te toplanmıştır. Kasım 1984’e kadar yapmış olduğu 4 toplantının sonunda ekte sunulan “Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu”nu hazırlayarak Bakanlık Makamına sunmuştur. Ortaöğretimde bilgisayar eğitiminin başlatılabilmesi konusu, raporda; uygulamaya geçiş programı, uygulama okullarının seçimi, öğretmenlerin seçilmesinde kriterler, öğretmenlerin yetiştirilmesi, öğretmenlerin yetiştirilmesinde uygulanacak programlar, öğretim araç-gereçlerinin hazırlanması, bilgisayar donanımlarının seçimi, olurluk incelemesi, diğer kurumlarla işbirliği, değerlendirme, yaygınlaştırma, sonuç ve öneriler başlıkları altında incelenmiştir (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1984),

Türkiye’deki Uygulamalar

Türkiye’de bilgisayar teknolojisinin edinilmesi, kullanılması ve uygulamaların yaygınlaştırılması amacıyla kamu kuruluşları ve özel sektörde, üniversitelerde, Devlet Bakanlığı’nda, TÜBİTAK’da ve Milli Eğitim Bakanlığı’nda gerçekleştirilen uygulamalar aşağıda kısaca özetlenmiştir. Daha sonra Türkiye’de 1984 yılında hazırlanan “Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu”nun uygulamadaki yansımaları açıklanmıştır.

Kamu Kuruluşları ve Özel Sektördeki uygulamalara bakıldığında; Türkiye’de ilk elektronik bilgisayarın Ekim 1960’da T.C. Karayollarında kurulduğu görülmektedir. Cumhuriyet döneminde, en yoğun karayolu çalışmalarını gerçekleştirmede kullanılmak üzere satın alınan IBM 650 bilgisayarı, gerek Türkiye’nin, gerekse kamu kesiminin ilk bilgisayarı olmuştur. Bu nedenle de günümüzde hiç yadırgamadan kullandığımız Prof. Dr. Aydın Köksal tarafından dilimize kazandırılan “Bilgisayar” sözcüğü için 1960’lı yıllarda “kompüter” ya da “elektronik beyin” terimlerinin yaygın olarak kullanılmasının yanı sıra bazen de Türkiye’ye, dolayısıyla Karayollarına ilk alınan makinanın kendi markası olan “IBM” sözcüğü, bilgisayar sözcüğünün yerine kullanılmıştır (Keser, 1988). “Bilgisayar” ve “Bilişim” gibi sözcükler ve tanımları ilk kez 1981 yılında Köksal tarafından hazırlanan “Bilişim Terimleri Sözlüğü”nde verilmiştir.

Karayollarından hemen sonra bilgisayarlar, bankacılık (İş Bankası’nda 1961’de, Türk Ticaret Bankası’nda Temmuz 1963’de) ve özel sektörde de (T.C. Deniz Yolları’nda 1962’de, Mobil Oil A.Ş.’de 1963’de, Profilo A.Ş.’de 1965’de) kullanılmaya başlanmıştır (Kılan, 1985). Bilgisayarlar, 1960-1970 yılları arasında öncelikle kamu kesiminde yer almış ve sayıları 1985 yılında 54’e ulaşılmıştır. Bilgisayar Dergisi tarafından Kasım 1985’de yapılan bir araştırmaya göre kamu kesiminde önce başlamasına karşın, özellikle 1975 yılından sonra, özel sektörde bilgisayarların sayı ve kapasitelerinin kamu kesimini geçtiği gözlenmiştir. Ancak, parasal değer olarak iki sektör karşılaştırıldığında, farklılık fazla olmamasına karşın, sistem sayılarının yüzde olarak dağılımı açısından büyük farklılıklar vardır. Kamu kesimindeki Bilgisayar Merkezlerinin %62’si Ankara’da, %17’si İstanbul’da, %5’i İzmir’de ve %17’si de diğer illerde kurulmuştur. Bu merkezler çeşitli Bakanlıkların bünyesindeki Bilgi İşlem Merkezleri’nin temelini oluşturmuştur (Savaş, 1987).

Üniversitelerdeki uygulamalara bakıldığında; bilgisayarların ilk defa kullanımının 1964 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde ve hemen peşinde İstanbul Üniversitesi'nde başladığı görülmektedir. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde ilk Üniversite Bilgi İşlem Merkezi, 1964 yılında "Elektronik Hesap Bilimleri Enstitüsü" adı altında kurulmuş, daha sonra "İstanbul Teknik Üniversitesi Elektronik Hesap Bilimleri Enstitüsü"ne dönüştürülmüştür (Kılan,1985). İkinci olarak yine 1964 yılında, İstanbul Üniversitesi'nde, bir süre üniversitelerarası giriş sınavlarında, öğrencilerin aldıkları puanlarını belirleme ve değerlendirme işleminin de yürütüldüğü "Haydar Furgaç Elektronik Hesap ve Araştırma Merkezi" kurulmuştur.

1965 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde "Üniversite Bilgisayar Merkezi" kurulmuştur. Hacettepe Üniversitesi'nde 1969 yılında kurulan "Bilgi İşlem Merkezi", 1974-1977 yılları arasında üniversite seçme sınavlarında değerlendirme işlemlerini de yapmış, üniversite giriş sınavlarının soruların hazırlanması, sınavın yapılması ve değerlendirilmesi işlemlerinin tamamı, 1977 yılından itibaren "Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi"nce yürütülmeye başlanmıştır.

1967 yılından itibaren üniversitelerimizde Bilgi İşlem merkezlerinin yanı sıra, bilgisayar eğitimi veren, kürsü, bölüm ve fakülteler kurulmaya başlanmıştır. Mühendislik düzeyinde eğitim veren üniversiteler (İstanbul Teknik, ODTÜ, Hacettepe, Ege, Yıldız Teknik, Boğaziçi ve Bilkent) ve ön lisans düzeyinde 9 ayrı üniversitemizde (İstanbul, Boğaziçi Yıldız Teknik, Ege, Dokuz Eylül, Ankara, Fırat ve Bilkent) "Bilgisayar Programcılığı" eğitimi yapılmaya başlanmıştır. Yine üniversitelerimizde bu eğitimlerin yanı sıra, diğer mühendislik ve fen bilimleri ile ilgili fakülteler başta olmak üzere, birçok fakültede öğrencilere bilgisayar ve programlama dilleriyle ilgili dersler verilmiştir (Keser,1988). Birçok üniversitemizde lisans ve lisansüstü düzeyde yazılım ve donanım mühendisi yetiştiren programların yanı sıra ilgili fakültelerin öğrencilerine bilgisayarla ilgili zorunlu ya da seçmeli dersler ile yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim verilmeye başlanmıştır. Üniversitelerimizde birçoğunda kurulan Bilgi İşlem Merkezleri araştırma çalışmalarına bilgisayar hazırlama ve sonuçları değerlendirme, üniversite içi idari işlere bilgisayar desteği sağlama ile olanaklar ölçüsünde dış kuruluşlara bilgisayar kullanım zamanı kiralama, servis büro hizmeti verme ve yazılım desteği sağlama biçiminde hizmetler sunmuştur (Bilgisayar Dergisi, 1982).

Devlet Bakanlığı ve TÜBİTAK'taki uygulamalara bakıldığında; 1984-1988 yılları arasında eğitimde bilgisayar kullanımı ve bilgisayar destekli eğitim konusunda, Milli Eğitim Bakanlığı ile sıkı bir işbirliği yapıldığı görülmektedir. Bilim ve Teknolojik Gelişmelerden Sorumlu Devlet Bakanlığı ve TÜBİTAK tarafından yapılan ortak çalışmalar. sonucunda oluşturulan Bilgisayar Danışma Komitesi'nde, donanım ithalatında gümrük indirimi, yazılım faaliyetlerinin geliştirilmesi, bakım-onarım garantileri, Türkiye'de bilgisayar üretimine geçiş ile ilgili mevcut imkanlar, sınırlamalar vb. konularda incelemeler yapmak, öneriler geliştirmek üzere alt komiteler oluşturulmuştur (Resmi Gazete, 1988). TÜBİTAK'ta bilgisayar destekli eğitim projesine gerek donanım, gerekse yazılım desteği sağlanması konusunda çalışmalar yapılmış ve Ankara Elektronik Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü'nde IBM PC-XT uyumlu bir prototip "TÜBİTAK Eğitim Mikrobilgisayarı (TEM)"nı 1987 yılında geliştirmiştir (Özçubukçu, 1987). Bilgisayar destekli eğitim projesinde, donanım edinilmesinden daha pahalı olan yazılımların geliştirilmesinde, TÜBİTAK Enformasyon Teknolojileri Merkezinde (TETM), eğitim yazılımları üzerinde çalışmalar yapılmıştır. İlk ve ortaöğretimde kullanılacak

bilgisayar destekli eğitim programı sayısı 2550 olarak hesaplanmıştır. Her bir programın yazılabilmesi için 400 adam-saat gerektiği varsayılarak, ihtiyaç duyulan 2550 programın hazırlanabilmesi için 250 kişinin yaklaşık 2 yıl çalışması gerektiği belirtilmiştir (Keser,1988).

Milli Eğitim Bakanlığı’ndaki uygulamalara bakıldığında; bilgisayarların ilk kez 1960’lı yıllarda Bakanlıkça yapılan sınavların değerlendirilmesinde kullanılmak üzere satın alındığı görülmektedir. Test ve Araştırma Bürosu’ndaki bu kullanım biçimi 1980’li yıllarda yerini öğretmenlerin özlük hakları ile ilgili işlemler başta olmak üzere birçok işte kullanılmak amacıyla kurulan Bilgi İşlem Dairesine bırakmıştır.

Ülkemizde bilgisayar kullanımının yaygınlaşmaya başlaması sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı’nca “Bilgisayar Teknisyenliği” ihtiyacını belirlemek amacıyla 1977 yılında bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda, bilgisayar teknisyenliğine iş yerlerinde ihtiyaç duyulduğu saptanmış ve bu ihtiyacı karşılamak üzere 1978- 1979 öğretim yılında Ankara Bahçelievler Teknik Lisesi, 1983-1984 öğretim yılında İstanbul Maçka Endüstri Meslek Lisesi bünyesinde yabancı dille eğitim yapan ikinci Bilgisayar Teknik Lisesi, daha sonra Ticaret Turizm ve Otelcilik Liselerinde ve bazı Kız Meslek Liseleri ile Teknik ve Endüstri Meslek Liselerinde bilgisayar bölümleri açılmıştır Bilgisayar sistemleri, donanım yapıları, işletim şekilleri, bakım ve küçük çaplı onarım işlemleri ile çeşitli programlama dillerinin öğretimine ilişkin teorik ve pratik dersler 4 yılda öğrencilere verilmiştir (Çelik, 1984; Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1988b). Bu programı tamamlayan öğrenciler Bilgisayar İşletim teknisyeni olarak bilgi işlem merkezlerinde görev yapmışlardır.

Milli Eğitim Bakanlığında, eğitimde bilgisayar kullanılması amacıyla ilk resmi girişim, 1984 yılında “Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonun oluşturulması ile başlamıştır. Bu komisyon 1984 yılında üniversitelerin ilgili bölümlerinin öğretim üyelerinden ve Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerinden oluşmuştur. Komisyon’da üniversiteleri temsilen Doç. Dr. Cevat Alkan (Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi), Prof. Dr. Bülent Epir (O.D.T.Ü. Mühendislik Fakültesi), Doç. Dr. Aydın Köksal (Hacettepe Üniversitesi Mühendislik Fakültesi), Doç. Dr. Ersin Töreci (Hacettepe Üniversitesi Mühendislik Fakültesi), Doç. Dr. Ali Baykal (Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi), Doç. Dr. Ali Arseven ve Milli Eğitim Bakanlığı adına Müsteşar Yardımcısı Doç. Dr. İlhan Sezgin, Müşavir Ertuğrul Çetinel ve Müşavir Erhan Ezgin görev almıştır. Ortaöğretimde bilgisayar eğitiminin esaslarını ve bununla ilgili donanımı saptamak üzere görevlendirilen komisyon, Ağustos 1984’de çalışmalarına başlamış ve kısa bir sürede çalışmalarını tamamlayarak Kasım 1984’de tavsiyelerini içeren bir rapor hazırlamıştır (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kasım 1984). Ortaöğretimde bilgisayar eğitiminin başlatılabilmesi hususu, raporda; uygulamaya geçiş programı, uygulama okullarının seçimi, öğretmenlerin seçilmesinde kriterler, öğretmenlerin yetiştirilmesi, öğretmenlerin yetiştirilmesinde uygulanacak programlar, öğretim araç-gereçlerinin hazırlanması, bilgisayar donanımlarının seçimi, olurluk incelemesi, diğer kurumlarla işbirliği, değerlendirme, yaygınlaştırma, sonuç ve öneriler başlıkları altında incelenmiştir. Komisyon, öncelikle öğrencilere bilgisayar kullanılmasının öğretilmesi, 1985-1986 öğretim yılında belli lise ve dengi okullarda bilgisayar öğretiminin ve bilgisayar destekli öğretimin başlatılması, görev alacak öğretmenlerin yetiştirilmesi için belli kriterlerin belirlenmesi ve pilot uygulama sonuçlarına göre sistemin yaygınlaştırılması gerektiği hususlarında tavsiyelerde bulunmuştur.

Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu, ekte sunulan raporun incelenmesinde de görüleceği gibi, ortaöğretim programlarında “Bilgisayar Öğretimi” dersine yer verme gerekliliğini “Bilgisayar Öğretimi Dersi Gerekeçesi” başlığı altında açıklamıştır. Komisyon uygulamaya geçiş ve bilgisayarların nitelikleri konusunda, bilgisayar eğitimine ortaöğretim düzeyindeki okullarda (ortaokul ve liseler) başlanması gerektiğini belirterek; ortaöğretim kademesindeki okulların öğretim programlarına “Bilgisayara Giriş” dersinin haftada 2 saatlik zorunlu (ya da seçmeli) ders olarak konulması, haftada bir saat laboratuvarda, öğretmen denetiminde uygulama dersi yaptırılması önerisinde bulunmuştur (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1984). Milli Eğitim Bakanlığı Komisyon tarafından hazırlanarak rapor ekinde sunulan “Bilgisayar Öğretim Programı” önerisini büyük ölçüde dikkate almıştır. Bu doğrultuda “Ortaokul Seçmeli Bilgisayar Dersi Öğretim Programı” adı altında hazırlanan program Talim ve Terbiye Kurulu’nun 26.1.1987 tarih ve 22 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve Eğitim-Öğretim Yüksek Kurulu’nca 25.2.1987 tarih ve 9 sayılı karar olarak onaylanmıştır. Ortaokullar (şimdiki ilköğretim II. Kademe -6.,7. Ve 8.sınıflar-) için hazırlanmış olmasına karşın liselerde de uygulanan bu programın amaçları;

“Öğrencilere,

1. Bilgisayar kullanımının pratik metotlarını öğretmek ve onların bu alandaki bilgilerini geliştirerek yeteneklerine göre zaman içerisinde bilgisayarlı eğitime intibaklarını sağlamak,
2. Bilgisayarın tarifi, kullanılma alanları ve gelişim hakkında bilgiler kazandırmak,
3. Bilgisayarda kullanılan sayı sistemlerini kavratmak,
4. Bilgisayarın ana birimlerini ve fonksiyonlarını tanıtmak,
5. Bilgisayarın basit olarak kullanılması ve programlanması ile ilgili olarak temel bilgi ve becerileri kazandırmak,
6. Bilgisayarda basit program uygulamalarını yapabilme alışkanlığı kazandırmak,
7. Çok kullanılan bilgisayarlar hakkında genel bilgiler edinmelerini sağlamaktır.”

şeklinde ifade edilmiştir. Ortaokul Seçmeli Bilgisayar Dersi Öğretim Programı’nda; Giriş, Temel Bilgisayar Birimleri, Bilgisayarın Ana Birimleri ve Birimlerin Fonksiyonları, BASIC Programlama Dili, Programlama Uygulamaları ve Çok Kullanılan Bilgisayarlar Hakkında Genel Bilgiler konularına yer verildiği görülmektedir (Keser, 1988; Keser ve Teker,2011).

Milli Eğitim Bakanlığı 1985-1986 öğretim yılında ortaöğretimde bilgisayar eğitimine başlanmasını planlanmıştır. Fakat hizmetiçi eğitim yoluyla yetiştirilen öğretmenlerin bir kısmının özel okul ve dersanelerde yüksek ücretle çalışmaya başlamaları veya rotasyon uygulaması nedeniyle pilot uygulama okulları dışındaki bilgisayar laboratuvarı olmayan okullara atanması gibi nedenlerle uygulamaya ancak, 1986-1987 öğretim yılında geçilebilmiştir. Genel kültür dersleri arasında yer alan “Bilgisayar” dersi, lise son sınıf öğrencileri için haftada 3 saatlik kurslar şeklinde yürütülmüştür. 1987-1988 öğretim yılından itibaren Bilgisayar dersi ortaokul ve liselerde seçmeli, Kız Meslek Liseleri ile Endüstri Meslek

Liselerinin elektrik ve elektronik bölümlerinde ise zorunlu dersler arasında yer almıştır (Keser, 1988).

Komisyon’un önerisi doğrultusunda hazırlanan “Bilgisayar” dersinin öğretim programı incelendiğinde gelişmiş ülkelerde uygulanan öğretim programları ile benzerlik gösterdiği, ayrıca hazırlandığı dönemdeki bilgisayar teknolojisini yansıttığı görülmektedir. Gerek bilgisayarın donanım ve yazılım boyutunda, gerekse internet alanında sağlanan gelişmeler gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de öğretim programlarına yansıtılmıştır. İlköğretim okullarına bilgisayar dersi konulmuş, 2006 yılında bilgisayar dersinin öğretim programı geliştirilmiştir. İlköğretim okullarında 4-8. Sınıflarda seçmeli ders olarak okutulmakta olan Bilgisayar dersinin 2006-2007 öğretim yılından itibaren 1-3. Sınıfları da kapsayacak biçimde, bir başka deyişle ilköğretim 1-8. Sınıflarında seçmeli ders olarak okutulmasına, dersin isminin “Bilişim Teknolojileri” olarak değiştirilmesine karar verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2007). Ortaöğretim kurumlarının öğretim programlarında seçmeli ders olarak yer alan “Bilgi ve İletişim Teknolojileri” dersinin öğretim programının geliştirilme çalışmaları tamamlanarak Talim ve Terbiye Kurulu’nun onayına sunulmuştur.

Komisyon tarafından 1985-1986 yılında uygulama okullarındaki pilot çalışmadan sonra 1986-1987 ve daha sonraki öğretim yıllarında bilgisayar eğitiminin Bakanlığın mali olanakları ölçüsünde ülke genelinde yaygınlaştırılması önerilmesine karşın (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1984), komisyonun yaygınlaştırmayla ilgili önerilerinin hala gerçekleştirilemediği görülmektedir. Öte yandan bilgisayar eğitiminin ülke geneline yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaların yanı sıra bilgisayar eğitiminin, bugünkü adıyla Bilişim Teknolojileri eğitiminin öğretim programlarındaki yeri, zorunlu ya da seçmeli ders olma durumu vb. konulardaki tartışmaların günümüzde de devam ettiği bilinmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Gelişmiş birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de öncelik “bilgisayar eğitime” verilmiş ve daha sonraki aşamalarda “eğitim için bilgisayar” a geçilmesine karar verilmiştir.

TÜBİTAK tarafından yazılım geliştirme çalışmalarının yanı sıra ortaöğretim kurumlarımızda kullanılacak bilgisayar prototipi geliştirilmiş, ancak üretime geçilememiştir.

Bilgisayarların eğitimde kullanılmasına yönelik gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar ile Türkiye’deki uygulamalar ilgili kuruluşlarla işbirliği yapma, bir proje olarak ele alma, öğretmen eğitiminde kısa dönemli çözüm yolu olarak hizmet-içi eğitime öncelik verme, bütçe olanaklarına ek finans kaynaklarıyla destek sağlama vb. boyutlarda başlangıçta büyük ölçüde benzerlikler göstermiştir.

MEB tarafından Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporunda yer alan kararların uygulamaya konulması için çaba gösterildiği ancak, bütçe olanaklarının sınırlı olması ve öğretmenlerin istihdamında gerekli teşvik önlemlerinin alınamaması (örneğin, özel okullara göre ücretlerin düşük olması) vb nedenlerin bilgisayar eğitime başlanmasında ve ülke geneline yaygınlaştırılmasında gecikmelere neden olduğu görülmüştür.

Bilgisayar dersinin öğretim programlarında zorunlu dersler arasında ve genel kültür kategorisinde yer almasına yönelik öneriler, 1984 yılında hazırlanan “Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu”nda yer almasına karşın bugünkü adıyla Bilişim Teknolojileri eğitiminin öğretim programlarındaki yeri, zorunlu ya da seçmeli ders olma durumu vb. konularındaki tartışmalar günümüzde de devam etmektedir.

“Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu”nun hazırlanış felsefesi, alınan kararlar ve geliştirilen öneriler, günümüzde bilişim teknolojileri eğitimine ilişkin tartışmalara ışık tutabilir.

Kaynakça

- Bilgisayar Dergisi. (1982). Araştırma: Türkiye’de Eğitim Kuruluşlarında Bilgisayar.10-29.
- Çelik, A. (1984). Bilgisayar Teknisyenlerinin Eğitimi. *I. Türkiye Bilgisayar Kongresi Bildirileri*, Ankara, 99-101.
- Keser, H. (1988). *Bilgisayar destekli öğretim için bir model önerisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keser, H. ve Teker, N. (2011). Türkiye’de bilgisayar eğitiminde 1960-1988 yılları arasındaki gelişmelerin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(3), 1010-1027, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Kılan, K. (1985). Türkiye’de bilgisayarın 25. yılında ilk bilgisayara ilişkin anılar. *Bilişim Dergisi*, Eylül-Aralık, 12-21.
- Köksal, A. (1981). *Bilişim terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları: 476.
- Köksal, A. (1985). Bilgisayar eğitiminin ortaöğretime katkıları neler olabilir?. *Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz*. Bilim Dizisi, 8, 247-269. Ankara: TED Yayınları.
- Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı (1984). *Ortaöğretimde bilgisayar eğitimi ihtisas komisyonu raporu*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2007). *İlköğretim bilgisayar dersi (1-8. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara, Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Özçubukçu, K. (1987). Türkiye’de bilgisayar destekli eğitim (BDE konusundaki gelişmelere TÜBİTAK’ın katkıları ve görüşleri . İş Vakfınca Düzenlenen Toplantıda *Sunulmuş Bildiri*.
- Resmi Gazete. *1988 yılı hükümet programı*. 28 Şubat 1988 tarih ve 19739 mükerrer sayı, 382.
- Savaş, K. (1987). Bilgisayarlar ve Türk kamu yönetiminde kullanılması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). TODAİE, Ankara.

Ek 1: [Ortaöğretimde Bilgisayar Eğitimi İhtisas Komisyonu Raporu’na ulaşmak için tıklayınız](#)